

Literatuur

- Albrechtsen, S.E. & E.P. Petersen, 1976. Excavations of a mesolithic cemetery at Vedbaek, Denmark. *Acta Archaeologica* 47, pp. 1–26.
- Almgren, B., 1965/66. Zur Technik der neolithischen Keramik. *TOR, meddelanden från institutionen för Nordisk fornkunskap vid Uppsala Univeritet* 11, pp. 230–251.
- Andersen, S.H., 1975. Ringkloster. An inland Ertebølle settlement in Jutland. *Kuml, årbog for Jysk arkaeologisk selskab* 1973–74, pp. 94–108.
- Andersen, S.H., 1989. Norsminde. A 'Køkkenmødding' with Late Mesolithic and Early Neolithic occupation. *Journal of Danish Archaeology* 8, pp. 13–40.
- Andersen, S.H., 1994. Norsminde, ein Muschelhaufen mit später Ertebølle- und früher Trichterbecherkultur. In: J. Hoika (ed.), *Beiträge zur frühneolithischen Trichterbecherkultur im westlichen Ostseegebiet. 1. Intern. Trichterbeckersymposium in Schleswig vom 4. bis 7. März 1985*. Neumünster, pp. 11–39.
- Andersen, S.H., 1998. Ertbølle trappers and wild boar hunters in eastern Jutland. A survey. *Journal of Danish Archaeology* 12, 1994/95, pp. 13–59.
- Andersen, S.H. & E. Johansen, 1986. Ertebølle revisited. *Journal of Danish Archaeology* 5, pp. 31–62.
- Andersen, S.H. & C. Malmros, 1965. Norslund. En Kystboplads fra ældre stenalder. *Kuml, årbog for Jysk arkaeologisk selskab* 1965, pp. 35–114.
- Andersen, S.H. & C. Malmros, 1984. "Food crust" in Ertebølle vessels from Tybrind Vig (Summary in English). *Aarbøger* 1984, 93–95.
- Anscher, T.J. ten, E.F. Gehasse & J.A. Bakker, 1993. A pre-megalithic TRB and late Swifterbant complex at P14-Schokland, gemeente Noordoostpolder, the Netherlands. In: J. Pavúk, D. Bialeková & G. Fusek (eds), *Actes du XIIe Congrès International des Sciences Préhistoriques et Protohistoriques*. Bratislava, 1–7 sept. 1991. Nitra, pp. 460–466.
- Anscher, T.J. ten & E.F. Gehasse, 1993. Neolithische en vroege bronstijd-bewoning langs de benedenloop van de Oversijsselse Vect. In: J.F.H. Bloemers, W. Groenman-van Waateringe & H.A. Heidinga (eds), *Voeten in de aarde: een kennismaking met de moderne Nederlandse archeologie*. Amsterdam, pp. 25–45.
- Arnal, G.-B., 1995. Le Néolithique roucadourien. In: *Chronologies néolithiques de 6000 à 2000 avant notre ère dans le Bassin rhodanien. Actes du Colloques de Ambérieu-en-Bugey, 19 et 20 sept. 1992*. Ambérieu-en-Bugey, pp. 67–74.
- Atley, S.P. de, 1980. Radiocarbon dating of ceramic materials: progress and prospects. *Radiocarbon* 22, pp. 987–993.
- Bahn, P.G. & M. Otte, 1985. La poterie "Paléolithique" de Belgique: analyses récentes. *Helinium* 25, pp. 238–241.
- Bakels, C.C., 1981. Neolithic plant remains from the Hazendonk, province of Zuid-Holland, the Netherlands. *Zeitschrift für Archäologie* 15, pp. 141–148.
- Bakels, C.C., 1988. Hekelingen, a Neolithic site in the swamps of the Meuse estuary. In: H. Küster (ed.), *Der Prähistorische Mensch und seine Umwelt, Festschrift für Udelgard Körber-Grohne*. (= Forschungen und Berichte zur Vor- und Frühgeschichte im Baden-Württemberg 31). Stuttgart, pp. 155–161.
- Bakker, J.A., 1979. *The TRB West Group. Studies in the Chronology and Geography of the Makers of Hunebeds and Tiefstich Pottery*. Amsterdam.
- Bakker, J.A. & W.A.B. van der Sanden, 1995. Trechterbekeraardewerk uit de natte context: de situatie in Drenthe. *Nieuwe Drentse Volksalmanak* 112, pp. 132–148.
- Bakker, R., 2003. *The emergence of agriculture on the Drenthe Plateau – A palaeobotanical study supported by high-resolution ¹⁴C dating* (*Archäologische Berichte* 16). Bonn.
- Bedaux, R. & J.D. van der Waals, 1987. Aspects of life-span of Dogon pottery. *Newsletter Department of Pottery Technology* 5 – *A knapsack full of pottery*, pp. 137–153.
- Beran, J., 1998. Die Michelsberger Fundgruppe in Mitteldeutschland. In: J. Biel, H. Schlichtherle, M. Strobel & A. Zeeb (eds), *Die Michelsberger Kultur und ihre Randgebiete. Probleme der Entstehung, Chronologie und des Siedlungswesens (Kolloquium Hemmenhofen, 21–23.2.1997)*. Stuttgart, pp. 73–84.
- Berendsen, H.J.A., 1998a. *De vorming van het land. Inleiding in de geologie en geomorfologie*. Van Gorcum, Assen (1e druk, 1996).
- Berendsen, H.J.A., 1998b. *Landschap in delen. overzicht van de geofactoren*. Van Gorcum, Assen (1e druk, 1996).
- Berg, P.-L. van, 1987. Céramique de la Hogue à Sweikhuizen (Limbourg néerlandais). *Helinium* 27, pp. 259–269.
- Berg, P.-L. van, 1990. Céramique du Limbourg et neolithisation en Europe de nord-ouest. In: D. Cahen & M. Otte (eds), *Rubané et Cardial*, Luik, pp. 161–208.

- Berg, P.-L., 1991. Le site mésolithique à céramique de Melsele (Flandre-Orientale), campagne 1990. *Notae Praehistoricae* 10, pp. 37–47.
- Berg, P.-L. van, 1993. Céramiques de chasseurs et céramiques d'agricultures en Europe. In: *Actes du XIIIe Congrès International des Sciences Préhistoriques et Protohistoriques*. Bratislava, 1–7 sept. 1991. Nitra, pp. 413–415.
- Berg, P.-L. van, J.-P. van Roeyen & L.H. Keeley, 1991. Le site mésolithique à céramique de Melsele (Flandre-Orientale), campagne 1990. *Notae Praehistoricae* 10, pp. 37–47.
- Bloemers, J.F.H., 1972. Drie Rössenscherven uit Nederlands Limburg. *Helinium* 12, pp. 47–52.
- Bloemers, J.H.F. & T. van Dorp, 1991. *Pre- en Protohistorie van de Lage Landen*. Open Universiteit, Uitgeverij Unieboek, Houten.
- Boonstra, A., 1995. *Twee manen lang, Zestig dagen leven als in de IJzertijd*. Walburg Pers, Zutphen.
- Bradley, R. & M. Fulford, 1980. Sherd size in the analysis of occupation debris. *Bulletin London Institute of Archaeology* 17, pp. 85–94.
- Brinch Petersen, E., 1970. Ølby Lyng. Enø stsjællandsk kystboplads med Ertebøllekultur. *Aarbøger* 1970, pp. 5–42.
- Brindley, A.L., 1986. The typochronology of TRB West Group Pottery. *Palaeohistoria* 28, pp. 93–132.
- Brinkhuizen, D.C., 1976. De visresten van Swifterbant. *Westerheem* 25, pp. 246–252.
- Brinkkemper, O., W.J. Hogestijn, H. Peeters, D. Visser & C. Whitton, 1999. The Early Neolithic site at Hoge Vaart, Almere, the Netherlands, with particular reference to non-diffusion of crop plants, and the significance of site function and sample location. *Vegetation History and Archaeobotany* 8, pp. 79–86.
- Brown, T.H. & Skinner, 1974. Theoretical predictions of equilibrium assemblages in multicomponent systems. *American Journal of Science* 274, pp. 961–968.
- Cahen, D. & J. Docquir, 1985. Présence de Group de Blicquy en Hesbaye Légeoise. *Helinium* 22, pp. 94–122.
- Caillaud, R. & E. Lagnel, 1972. Le cairn et le crématoire néolithique de la Hoquette à Fontenay-le-Marmion (Calvados). *Gallia Préhistoire* 15, fasc.1, pp. 137–198.
- Camps, G. & H.Camps Fabrer, 1972. L'Épipaléolithique et le passage au Néolithique dans le nord de l'Afrique. In: J. Lüning (ed.) *Westliches Mittelmeergebiet und Britische Inseln*. (= Fundamenta A3, Teil VII). Köln.
- Cappers, R.T.J., 1998. Archaeobotanical Remains. In: S.E. Sidebotham & W.E. Wendrich (eds), 1998. *Berenike 1996. Report of the 1996 excavations at Berenike (Egypt Red Sea Coast) and the survey of the Eastern Desert*. Research School CNWS, Leiden, pp. 289–330.
- Casparie, W.A., B. Mook-Camps, R.M. Palfenier-Vegter, P.C. Struyck & W.A. van Zeist, 1977. The palaeobotany of Swifterbant. A preliminary report. *Helinium* 17, pp. 28–55.
- Casparie, W.A. & J.P. de Roever, 1992. Vondsten van hout uit de opgravingen bij Swifterbant. *Bulletin Stichting Prehistorische Nederzetting Flevoland* 5.3, pp. 10–13.
- Clason, A.T., 1978. Worked bone, antler and teeth. A preliminary report. *Helinium* 18, pp. 83–86.
- Clason, A.T., 1983. Spoolde. Worked and unworked antlers and bone tools from Spoolde, de Gaste, the IJsselmeerpolders and adjacent areas. *Palaeohistoria* 25, pp. 77–130.
- Clason, A.T. and D.C. Brinkhuizen, 1978. Swifterbant, mammals, birds, fishes. A preliminary report. *Helinium* 18, pp. 69–82.
- Clausen, I., 1985. Neolithische Fundplätze am Grossen Plöner See. *OFFA* 42, pp. 113–187.
- Constandse-Westerman, T.S. & Chr. Meiklejohn, 1979. The human remains from Swifterbant. *Helinium* 19, pp. 237–266.
- Constantin, C., 1985. *Fin du Rubané, céramique du Limbourg et post Rubané. Le néolithique le plus ancien en Bassin Parisien et en Hainaut*. (= British Archaeological Reports, International Series 273). Oxford.
- Cornwall, I.W. & H.W.M. Hodges, 1964. Thin sections of British Neolithic pottery: Windmill Hill – a test site. *Bull. University of London, Institute of Archeology* 4, pp. 29–33.
- Crombé, Ph., J.-P. van Roeyen, J. Sergant, Y. Perdaen, K. Cordemans & M. van Strydonck, 2000. Doel “Deurganckdok” (Flanders, Belgium): settlement traces from the Final Palaeolithic and the Early to Middle Neolithic. *Notae Praehistoricae* 20, pp. 111–119.
- Crombé, Ph., Y. Perdaen, J. Sergant, J.-P. van Roeyen & M. van Strydonck, 2002. The Mesolithic-Neolithic transition in the sandy lowlands of Belgium: new evidence. *Antiquity* 76, pp. 699–706.
- Cyrek, K., R. Grygiel & K. Nowak, 1986. The basis for distinguishing the ceramic mesolithic in the Polish lowland. In: T. Malinowski (ed.), *Problems of the Stone Age in Pomerania*. Warszawa, pp. 95–125.
- David, N., 1972. On the lifespan of pottery, type frequencies and archaeological inference. *American Antiquity* 37, pp. 141–142.
- David, N. & H. David-Hennig, 1971. Zur Herstellung und Lebensdauer von Keramik. Untersuchungen zu den sozialen, kulturellen und ökonomischen Strukturen am Beispiel der Ful aus der Sicht des Prähistorikers. *Bayerische Vorgeschichtsblätter* 36.2, pp. 289–318.

- Deckers, P.H., 1979. The flint material from Swifterbant, earlier Neolithic on the Northern Netherlands, I. Sites S-2, S-4 and S-51. *Palaeohistoria* 21, pp. 143–180.
- Deckers, P.H., 1982. Preliminary notes on the Neolithic flint material from Swifterbant. *Helinium* 22, pp. 33–39.
- Deckers, P.H., J.P. de Roever & J.D. van der Waals, 1980. Jagers, vissers en boeren in een prehistorisch getijdengebied bij Swifterbant. *Z.W.O. jaarboek, 1980, verslagen en beschouwingen*, pp. 11–144.
- Deichmüller, J., 1965. Die neolithische Moorsiedlung Hüde I am Dümmer, Kreis Grafschaft Diepholz. *Neue Ausgrabungen und Forschungen in Niedersachsen* 2, pp. 1–18.
- Deichmüller, J., 1969. Die neolithische Moorsiedlung Hüde I am Dümmer, Kreis Grafschaft Diepholz. *Neue Ausgrabungen und Forschungen in Niedersachsen* 4, pp. 28–36.
- Diest, H. van, 1985. Sekundäre Farbveränderungen an den Gefäßfragmenten der Ausgrabungen von Rosenhof (Ostholstein). *Archäologisches Korrespondenzblatt* 15, pp. 417–424.
- Drost, D., 1967. *Töpferei in Afrika. Technologie*. (= Veröffentlichungen des Museums für Volkerkunde zu Leipzig 15). Berlin.
- Ente, P.J., 1971. Sedimentary geology of the Holocene in the Lake IJssel region. *Geologie en Mijnbouw* 50 (3), pp. 375–382.
- Ente, P.J., 1976. The geology of the northern part of Flevoland in relation to the human occupation in the Atlantic time. *Helinium* 16, pp. 13–35.
- Ente, P.J., J. Koning & R. Koopstra, 1986. *De bodem van Oostelijk Flevoland*. (= Flevovericht 258). Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, Lelystad.
- Feiken, H., M. Niekus & R. Reinders, 2001. 'Wetsingermaar'. Een neolithische vindplaats in de gemeente Winsum (Gr.). *Paleo-Aktueel* 12, pp. 54–59.
- Franken, H.J., 1971. Onderzoek van volksaardewerk, een nieuwe methode van aardewerkclassificatie in de archeologie. *Natuur en Techniek*, pp. 360–368.
- Fokkens, H., 1991. *Verdrinkend landschap, archeologisch onderzoek van het westelijk Fries-Drents Plateau, 4400 BC tot 500 AD*. Dissertatie, Groningen.
- Foster, G.M., 1965: The sociology of pottery: questions and hypotheses arising from contemporary Mexican work. In: F.R. Matson (ed.), *Ceramics and Man*. Chicago, pp. 43–61.
- Galinski, T. 1992. Obozowisko mezolityczne i protoneolityczne na stanowisku w Tanowie badane w latach 1989–1991. (Mesolityczne i protoneolityczne Lagerplätze auf der Fundstelle in Tanowo, untersucht in den Jahre 1989–1991. Deutsche Res.). *Materialy Zachodniopomorskie* 38, pp. 53–122.
- Galinski, T., 1994. Przemysł krzemienny zespołów koncowomesolitycznych i protoneolitycznych w Europie zachodniej i na Pomorzu. (Flint industry of final-Mesolithic and Proto-Neolithic groups in West Europe and Pomerania. Eng. sum.). *Materialy Zachodniopomorskie* 40, pp. 7–74.
- Gehasse, E.F., 1995. *Ecologisch-archeologisch onderzoek van het Neolithicum en de Vroege Bronstijd in de Noordoostpolder met de nadruk op vindplaats P14*. Dissertatie, Amsterdam.
- Gleser, R., 1995. *Die Epi-Rössener Gruppe in Südwestdeutschland. Untersuchungen zur Chronologie, stilistischen Entwicklung und kulturellen Einordnung*. (= Saarbrücker Beiträge zur Altertumskunde 61). Bonn.
- Goller, K., 1972. Die Rössener Kultur in ihrem südwestlichen Verbreitungsgebiet. In: J. Lünig (ed.), *Die Anfänge des Neolithikums von Orient bis Nordeuropa. Westliches Mitteleuropa* (= Fundamenta A3, Va). Köln, pp. 231–269.
- Gotjé, W., 1993. *De Holocene laagveenontwikkeling in de randzone van de Nederlandse kustvlakte (Noordoostpolder)*. Dissertatie, VU, Amsterdam.
- Gross-Klee, E., 1998. Michelsberg: Heterogenität und kulturelle Einbindung im Raum und Zeit. In: J. Biel, H. Schlichtherle, M. Strobel & A. Zeeb (eds), *Die Michelsberger Kultur und ihre Randgebiete. Probleme der Entstehung, Chronologie und des Siedlungswesens (Kolloquium Hemmenhofen, 21–23.2.1997)*. Stuttgart, pp. 249–258.
- Haaland, R., 1997. Emergence of sedentism: new ways of living, new ways of symbolizing. *Antiquity* 71, pp. 375–385.
- Haanen, P.L.P. & J.W.H. Hogestijn, 2001. Aardewerk: morfologische en technologische aspecten. In: J.W.H. Hogestijn & J.H.M. Peeters (eds), *De mesolithische en vroeg-neolithische vindplaats Hoge Vaart-A27 (Flevoland)* 17 (= Rapportage Archeologische Monumentenzorg 79). Amersfoort.
- Hacquebord, L., 1976. Holocene geology and palaeogeography of the environment of the levee sites near Swifterbant (Polder Oost Flevoland, section G36-41). *Helinium* 16, pp. 36–42.
- Hamburg, T., W.-J. Hogestijn & H. Peeters, 1997. Drie visvangsystemen uit het Neolithicum van de vindplaats 'Hoge Vaart' (Prov. Fl., Gem. Almere). *Archeologie* 8, pp. 69–92.
- Hammen, Th. van der, 1951. *Late Glacial flora and Periglacial phenomena in the Netherlands*. Dissertatie, Leiden.
- Harris, D.R., 1990. *Settling down and breaking ground: rethinking the neolithic revolution*. (= Twaalfde Kroonvoordracht). Amsterdam.
- Hartz, S., D. Heinrich & H. Lübke, 2000. Frühe Bauern an der Küste. Neue 14C-Daten und aktuelle Aspekte zum Neolithisierungsprozess im norddeutschen Ostseeküstengebiet. *Praehistorische Zeitschrift* 75, pp. 129–152.

- Hedges, R.E.M., R.A. Housley, C. Bronk Ramsey & G.J. van Klinken, 1995. Radiocarbon dates from the AMS system: datelist 19. *Archaeometry* 37, pp. 195–214.
- Heide, G.D. van der, 1966. Opgraving bij Swifterbant. *Fibula* 7, pp. 87–90.
- Hingst, H., 1985. Grosssteingräber in Schleswig–Holstein. *OFFA* 42, pp. 57–113.
- Hodges, H.W.M., 1962. Thin sections of prehistoric pottery: an empirical study. *Bulletin of the university of London, Institute of Archaeology* 3, pp. 58–68.
- Hodges, H.W.M., 1965. Aspects of pottery in the temperate Europe before the Roman Empire. In: F.R. Matson (ed.), *Ceramics and Man*. New York, pp. 114–123.
- Hogestijn, J.W., 1990. From Swifterbant to TRB in the IJssel-Vecht Basin – Some suggestions. In: D. Jankowska (ed.), *Die Trichterbecherkultur, neue Forschungen und Hypothesen, Material des Internationalen Symposiums Dymaczewo, 20–24 Sept. 1988*. Poznan, pp. 163–181.
- Hogestijn, W.J., H. Peeters, W. Schnitger & E. Bulten, 1995. Bewoningsresten uit het Laat-Mesolithicum/Vroeg-Neolithicum bij Almere (Prov. Fl.): verslag van de eerste resultaten van de opgraving "A27-Hoge Vaart". *Archeologie* 6, pp. 66–89.
- Hogestijn, W.J. & H. Peeters, 1996. De opgraving van de mesolithische en vroegneolithische bewoningsresten van de vindplaats "Hoge Vaart" bij Almere (Prov. Fl.): een blik op een duistere periode van de Nederlandse prehistorie. *Archeologie* 7, pp. 80–113.
- Hogestijn, J.W.H., J.H.M. Peeters, & F.W. Schnitger, 1996. Bewoningsresten uit het Vroeg-Neolithicum bij Almere; enkele resultaten van de opgraving 'Hoge Vaart'. In: G.H.L. Tiesinga (ed.), *Het Zuiderzeeproject: Flevolands industrieel erfgoed* (= Cultuur Historisch Jaarboek voor Flevoland). Lelystad, pp. 93–113.
- Hoika, J., 1987. *Das Mittelneolithicum zur Zeit der Trichterbecherkultur in Nordostholstein*. (= Offa-Bücher 61). Neumünster.
- Hoika, J., 1994. Zur Gliederung der frühneolithischen Trichterbecherkultur in Holstein. In: J. Hoika (ed.), *Beiträge zur frühneolithischen Trichterbecherkultur im westlichen Ostseegebiet. 1. Intern. Trichterbechersymposium in Schleswig vom 4. bis 7. März 1985*. Neumünster, pp. 85–133.
- Holleman, T., 1996. Sociaal levende maliënkolders. *NRC Handelsblad*, 19 okt. 1996, p. 39.
- Howard, H., 1981. In the wake of distribution: towards an integrated approach to ceramic studies in Prehistoric Britain. In: H. Howard & E.L. Morris (eds), *Production and distribution: a ceramic viewpoint* (= British Archaeological Reports, International Series 120). Oxford, 1–31.
- Hulst, R.S., 1993. Archeologische kroniek van Gelderland, 1992. *Bijdragen en Mededelingen van de Vereniging Gelre* 84, p. 206.
- Hulst, R.S., J.W.H. Hogestijn, M.J.A. de Haan, R.C.G.M. Lauwerier & R.W. van Mastwijk, 1992. Verslagen van Wetenschappelijk onderzoek, Buren Zoelen. *Jaarverslag ROB*, p. 69.
- Hulthén, B., 1974. *On documentation of pottery*. (= Acta Archaeologica Lundensia 8.3). Lund.
- Hulthén, B., 1976. On Thermal Color Test. *Norwegian Archaeological Review* 9.1, pp. 1–6.
- Hulthén, B., 1977. *On ceramic technology during the Scanian Neolithic and Bronze age*. (= Thesis and Papers in North-European Archaeology 6). Stockholm.
- Hulthén, B., 1994. Mageringsvariationen in der Nordeuropäischen Trichterbecherkeramik. In: J. Hoika (ed.), *Beiträge zur frühneolithischen Trichterbecherkultur im westlichen Ostseegebiet. 1. Intern. Trichterbechersymposium in Schleswig vom 4. bis 7. März 1985*. Neumünster, pp. 133–135.
- Huyge, D. & P.M. Vermeersch, 1982. Late Mesolithic settlement at Weelde – Paardsdrank. In: P.M. Vermeersch (ed.), *Contributions to the study of the Mesolithic of the Belgian Lowland*, (= Studia Praehistorica Belgica 1). Tervuren, pp. 115–209.
- Ilkiewicz, J. 1989. From studies on cultures of the 4th millennium BC in the central part of the Polish coastal area. *Przeglad Archeologiczny* 36, pp. 17–56.
- Jansma, M.J., 1977. Diatom analysis of pottery. In: B.L. van Beek, R.W. Brandt & W. Groenman-van Wateringe (eds), *Ex Horreo*. Amsterdam, pp. 77–86.
- Jelgersma, S., 1966. Sea-level changes during the last 10 000 years. *Proceedings of the International Symposium on World Climate from 8000 to 0 BC*, Royal Meteorological Society. London, pp. 54–71.
- Jennbert, K., 1984. *Den produktiva gaavan. Den Tradition och innovation i Sydskandinavien för omkring 5300 aar sedan* (Summary in English). (= Acta Archaeologica Lundensia 4.16).
- Jennbert, K., 1994. Getreide als Geschenk. Ertebøllekultur und frühneolithische Trichterbecherkultur. In: J. Hoika (ed.), *Beiträge zur frühneolithischen Trichterbecherkultur im westlichen Ostseegebiet. 1. Intern. Trichterbechersymposium in Schleswig vom 4. bis 7. März 1985*. Neumünster, pp. 155–164.
- Jeunesse, C., 1986. Rapports avec le néolithique ancien d'Alsace de la céramique "danubienne" de la Hoguette (à Fontenay-le-Marmion, Calvados). In: *Actes du Xe colloque interrégionale sur le néolithique. Caen 30 sept–2 oct. 1983* (= Revue archéologique de l'Ouest, Supplément 1). Bonn/Lund, pp. 41–50.
- Jeunesse, C, P.Y. Nicod, P.L. van Berg & J.L. Voruz, 1991. Nouveaux témoins d'âge néolithique ancien entre Rhône et Rhin. *Jahrbuch der Schweizerischen Gesellschaft für Ur- und Frühgeschichte* 74, pp. 43–79.

- Jürgens, A., 1979. Die Rössener Siedlung von Aldenhoven, Kreis Düren. In: H.-E. Joachim (ed.), *Beiträge zur Uhrgeschichte des Rheinlandes III* (= Rheinische Ausgrabungen 19). Köln/Bonn, pp. 385–505.
- Kampffmeyer, U., 1991. *Die Keramik der Siedlung Hüde I am Dümmer. Untersuchungen zur Neolithisierung des nordwestdeutschen Flachlandes*. Dissertation, Göttingen.
- Kannegaard Nielsen, E. & E. Brinch Petersen, 1993. Burials, people and dogs. In: S. Hvass & B. Storgaard (eds), *Digging into the past. 25 Years of archaeology in Denmark*, Århus, pp. 76–80.
- Katz, H. & W.V. Weaver (eds), 2003. *Encyclopedia of food and agriculture. Vol. 1: Acceptance to food politics*. Thomson, Gale.
- Kempisty, E., 1970. The complex of Comb- and Pitmarked cultures. In: T. Wislanski (ed.), *The Neolithic in Poland*. Wrocław-Warszawa, pp. 232–296.
- Kempisty, E., 1972. Materiali tzw. kultury ceramiki grzeby-kowodolkowej, z terenu Mazowska i Podlasia (Materials of the so-called comb-pit pottery from Masovia and Podlachia. Eng. sum.). *Bulletin Archéologique Polonaise (Wiadomości Archeologiczne)* 37, pp. 411–483.
- Kempisty, E., 1973. Kultura ceramiki “grzeby-kowo-dolkowej” na Mazowszu i Podlasiu (Materials of the so-called comb-pit pottery from Masovia and Podlachia. Eng. sum.). *Bulletin Archéologique Polonaise (Wiadomości Archeologiczne)* 38, pp. 3–76.
- Kempisty, E., 1986. Neolithic Cultures of the Forest Zone in Northern Poland. In: T. Malinowski (ed.), *Problems of the Stone Age in Pomerania*. Warszawa, pp. 186–213.
- Kent, S. 1989. Cross-cultural perception of farmers as hunters and the value of meat. In: S. Kent (ed.), *Farmers as hunters. The implication of sedentism*. Cambridge, pp. 1–17.
- Kielman, D., 1985. De sieraden van de prehistorische vindplaatsen bij Swifterbant (Oost-Flevoland, Nederland). Doctoraal Scriptie, Rijksuniversiteit Groningen.
- Koch-Nielsen, E., 1986. Ertebølle and Funnel Beaker pots and tools on traces of production techniques and use. *Acta Archaeologica* 57, pp. 107–121.
- Kroezenga, P., J.N. Lanting, R.J. Kusters, W. Prummel & J.P. de Roever, 1991. Vondsten van de Swifterbantcultuur uit het Voorste Diep bij Bronneger (Dr.). *Paleo-Aktueel* 2, pp. 32–36.
- Lanting, J.N., 1986. Spoolde: onderzoek en vondsten binnendijks. In: H. Fokkens, P.M. Banga & M. Bierma (eds), *Op zoek naar mens en materiële cultuur, feestbundel aangeboden aan J.D. van der Waals*. Groningen, pp. 37–58.
- Lanting, J.N., 1992. Aanvullende ¹⁴C-dateringen. *Paleo-Aktueel* 3, pp. 61–63.
- Lanting, J.N. & W.G. Mook, 1977. *The pre- and protohistory of the Netherlands in terms of radiocarbon dates*. Groningen.
- Lanting, J.N. & J. van der Plicht, 1995/1996. Wat hebben Floris V, skelet Swifterbant S2 en visotters gemeen? *Palaeohistoria* 37/38, pp. 491–520.
- Lanting, J.N. & J. van der Plicht, 1999/2000. De ¹⁴C-chronologie van de Nederlandse pre- en protohistorie, III: Neolithicum. *Palaeohistoria* 41/42, pp. 1–110.
- Larsson, M., 1984. *Tidigneolitikum i Sydvästskane. Kronologi och bosättningsmönster (Summary in English. The early neolithic in Southwestern Scania. Chronology and settlement pattern)*. (= Acta Archaeologica Lundensia 17). Lund.
- Larsson, M., 1990. Settlement sites from the Early- and Middle Neolithic at Kabusa, Southern Scania, Sweden. In: D. Jankowska (ed.), *Die Trichterbecherkultur, neue Forschungen und Hypothesen. Material des Internationalen Symposiums Dymaczewo, 20–24 Sept. 1988*. Poznan, pp. 117–134.
- Laux, F., 1984–85. Die mesolithischen und frühneolithischen Fundplätze auf den Boberger Dünen bei Hamburg. Überlegungen zum Beginn des Neolithikums im Niederelbegebiet. *Hammaburg Neue Folge* 7, pp. 9–38.
- Lichardus, J., 1976. *Rössen-Gatersleben-Baalberge. Ein Beitrag zur Chronologie des mitteldeutschen Neolithikums und zur Entstehung der Trichterbecher-Kultur*. (= Saarbrücker Beiträge zur Altertumskunde 17). Bonn.
- Lichardus, J., 1991. Die Kupferzeit als historische Epoche, Versuch einer Deutung. In: J. Lichardus (ed.), *Die Kupferzeit als historische Epoche, Symposium Saarbrücken und Otzenhausen 6.–13.11.1988, Teil 2*. (= Saarbrücker Beiträge zur Altertumskunde 55). Bonn, pp. 763–800, esp. 755–781.
- Louwe Kooijmans, L.P., 1974. *The Rhine/Meuse delta; four studies on its prehistoric occupation and Holocene geology*. Dissertation, Leiden.
- Louwe Kooijmans, L.P., 1976. Local developments in a borderland. A survey of the neolithic at the Lower Rhine. *Oudheidkundige Mededelingen uit het Rijksmuseum van Oudheden te Leiden* 57, pp. 227–298.
- Louwe Kooijmans, L.P., 1980a. Het onderzoek van neolithische nederzettingsterreinen in Nederland anno 1979. *Westerheem* 29, nr.2, pp. 93–136.
- Louwe Kooijmans, L.P., 1980b. De midden-neolithische vondstgroep van Het Vormer bij Wychen. *Oudheidkundige Mededelingen uit het Rijksmuseum van Oudheden te Leiden* 61, pp. 113–208.
- Louwe Kooijmans, L.P., 1987. Neolithic settlement and subsistence in the wetlands of the Rhine/Meuse Delta of the Netherlands. In: J.M. Coles & A.J. Lawson (eds), *European wetlands in prehistory*. Oxford, pp. 227–251.

- Louwe Kooijmans, L.P., 1993a. Wetland exploitation and upland relations of prehistoric communities in the Netherlands. In: J. Gardiner (ed.), *Flatlands and wetlands: current themes in East Anglian Archaeology* (= East Anglian Archaeology Report 50), pp. 71–116.
- Louwe Kooijmans, L.P., 1993b. The mesolithic/neolithic transformation in the Lower Rhine Basin. In: P. Bogucki (ed.), *Case studies in European prehistory*. Boca Raton, USA, pp. 95–145.
- Louwe Kooijmans, L.P., 1998. *Between Geleen and Banpo. The agricultural transformation of prehistoric society, 9000–4000 BC* (= 20e Kroon-voordracht). Amsterdam.
- Louwe Kooijmans, L.P. (ed.), 2001a. *Hardinxveld-Giessendam Polderweg. Een mesolithisch jachtkamp in het rivierengebied (5500–5000 v. Chr.)*. (= Rapportage Archeologische Monumentenzorg 83). Amersfoort.
- Louwe Kooijmans, L.P. (ed.), 2001b. *Hardinxveld-Giessendam De Bruin. Een kampplaats uit het Laat-Mesolithicum en het begin van de Swifterbant-cultuur (5500–4450 v. Chr.)*. (= Rapportage Archeologische Monumentenzorg 88). Amersfoort.
- Louwe Kooijmans, L.P. & L.B.M. Verhart, 1990. Een middenneolithisch nederzettingsterrein en een kuil van de Stein-groep op de voormalige Kraaienberg bij Linden, gemeente Beers (N.-Br.). *Oudheidkundige Mededelingen uit het Rijksmuseum van Oudheden te Leiden* 70, pp. 49–108.
- Lüning, J., 1967. Die Michelsbergerkultur. Ihre Funde in zeitlicher und räumlicher gliederung. *Bericht der Römisch-Germanischen Kommission* 48, pp. 1–350.
- Lüning, J., 1969. Aichbühl, Schwieberdingen, Bischheim. *Studijné Zvesti* 17, pp. 233–253.
- Lüning, J., 1969/70. Eine Siedlung der Bischheimer Gruppe in Schwalheim, Kr. Friedberg. *Fundberichte aus Hessen* 9/10, pp. 22–50.
- Lüning, J., 1969 (1971). Keramische Gruppen beim Übergang von Mittel- zum Jungneolithikum im süddeutschen Raum. *Ber. Röm. Germ. Komm.* 50, pp. 1–96.
- Lüning, J., 1996. Erneute Gedanken zur Benennung der neolithischen Perioden. *Germania* 74, pp. 233–237.
- Lüning, J., 2000. *Steinzeitliche Bauern in Deutschland*. (= Universitätsfächungen zur prähistorischen Archäologie 58). Bonn.
- Lüning, J., W. Schirmer & H.-E. Joachim, 1971. Eine Stratigraphie mit Funden der Bischheimer Kultur, der Michelsberger Kultur und der Urnenfelderzeit in Kärlich, Kr. Koblenz. *Prähistorisches Zeitschrift* 46, pp. 37–101.
- Lüning, J., U. Kloos & S. Albert, 1989. Westliche Nachbarn der bandkeramischen Kultur: die Keramikgruppen La Hoguette und Limburg. Mit Beiträge van J. Eckert und Chr. Strien. *Germania* 67, pp. 355–476.
- Maarleveld, G.C., 1966. *Periglaciaire verschijnselen*. Oratie, Universiteit van Amsterdam.
- Maier, R., 1970. Zum Neolithikum im Kreise Göttingen. *Nachrichten aus Niedersachsens Urgeschichte* 39, pp. 28–104.
- Maier, R., 1971. *Die ur- und frühgeschichtlichen Funde und Denkmäler des Kreises Göttingen* (= Materialhefte zur Ur- und Frühgeschichte Niedersachsens 5). Verlag August Lax, Hildesheim.
- May, P. & M. Tuckson, 1982. *The traditional pottery of Papua New Guinea*. Kensington, New South Wales.
- Meiklejohn, Ch. & T.S. Constandse-Westerman, 1978. The human skeletal material from Swifterbant, Earlier Neolithic of the Northern Netherlands. Inventory and demography. *Palaeohistoria* 20, pp. 39–89.
- Mertens, E.-M., 1996. Patow. Lkr. Nordvorpommern, Fpl. 4. Kurze Fundberichte. *Jahrbuch Bodendenkmalpflege Mecklenburg-Vorpommern* 45, p. 289.
- Meurers-Balke, J., 1983. *Siggeneben-Süd. Ein Fundplatz der frühen Trichterbecherkultur an der holsteinischen Ostseeküste*. Wachholtz, Neumünster.
- Meurers-Balke, J., 1994. Die Entwicklung der frühen Trichterbecherkultur aus der Schicht des Fundmaterials von Siggeneben-Süd. In: J. Hoika (ed.), *Beiträge zur frühneolithischen Trichterbechersymposium in Schleswig vom 4. bis 7. März 1985*. Neumünster, pp. 239–250.
- Meurers-Balke, J. & B. Weninger, 1994. ¹⁴C-Chronologie der frühen Trichterbecherkultur im norddeutschen Tiefland und Südkandinavien. In: J. Hoika (ed.), *Beiträge zur frühneolithischen Trichterbechersymposium in Schleswig vom 4. bis 7. März 1985*. Neumünster, pp. 251–287.
- Modderman, P.J.R., 1970. *Linearbandkeramik aus Elsloo und Stein* (= *Analecta Praehistorica Leidensia* 3; Nederlandse Oudheden 3). Leiden.
- Modderman, P.J.R., 1974. Die Limburger Keramik von Kesseleyk. *Archäologisches Korrespondenzblatt* 4, pp. 5–11.
- Modderman, P.J.R., 1987. Limburger aardewerk uit Sweikhuizen, gem. Schinnen, Prov. Limburg. *Analecta Praehistorica Leidensia* 20, pp. 87–93.
- Mook, W.G., 1977. *Isotopologie, superspecialistisch of multidisciplinair*. Oratie, Rijks Universiteit Groningen.
- Mulder, F.J. de, M.C. Geluk, I. Ritsema, W.E. Westerhoff & T.E. Wong (eds), 2003. *De ondergrond van Nederland* (= Geologie van Nederland, deel 7). TNO, Herent, België.

- Muller, D., 1997. Afval, Vroeg Neolithicum in oude Eembedding; Archeologisch veldwerk opgraving "Hoge Vaart" afgerond. In: G.H.L. Tiesinga (ed.), *Dwarssluggers komen in het IJsselmeergebied niet voor* (= Cultuur Historisch Jaarboek voor Flevoland). Lelystad, pp. 57–67.
- Nicklin, K., 1981. Ceramic pyrometry: two Ibibio examples. In: H. Howard & E.L. Morris (eds), *Production and distribution: a ceramic viewpoint*, (= British Archaeological Reports, International Series 120). Oxford, pp. 347–361.
- Niederlender, A., R. Lacam, J. Arnal, 1966. *Le gisement néolithique de Roucadour (Thémines, Lot)* (= IIIe Supplément à Gallia Préhistoire). Paris.
- Nielsen, A.E., 1991. Trampling the archaeological record: an experimental study. *American Antiquity* 56, pp. 483–503.
- Pavlu, I., 1996/1997. *Pottery origins. Initial forms, Cultural behavior and decorative styles*. Karolinum, Praha.
- Pazdur, M.F., 1991. Radiocarbon chronology of the site Dabki. *Przegląd Archeologiczny* 38, pp. 33–34.
- Peeters, J.H.M. & J.W.H. Hogestijn, 2001. Op de grens van land en water, jagers-vissers-verzamelaars in een verdrinkend landschap. In: J.W.H. Hogestijn & J.H.M. Peeters (eds), 2001. *De mesolithische en vroeg-neolithische vindplaats Hoge Vaart-A27 (Flevoland)* 20 (= Rapportage Archeologische Monumentenzorg 79)
- Peters, F.J.C. & J.H.M. Peeters, 2001. *De opgraving van de mesolithische en neolithische vindplaats Urk-E4*. (= Rapportage Archeologische Monumentenzorg 93). Amersfoort.
- Philips, A. P., 1971. Attribute analyses and social structure of Chasséy-Cortailod-Lagozza populations. *Man* 6, pp. 341–352.
- Plas, L. van der & A.C. Tobi, 1965. A chart for judging the reliability of point counting results. *Am. J. Science* 263, pp. 87–90.
- Plassche, O. van de, 1982. *Sea-level change and water-level movements in the Netherlands during the Holocene*. Dissertatie, VU, Amsterdam.
- Pookajorn, S. & staff, 1992. *The Phi Tong Luang (M Labri). A hunter-gatherer group in Thailand*. Prasith Santiwattana Publisher, Bangkok.
- Price, T.D., 1981. Swifterbant, Oost Flevoland, Netherlands: Excavations at the river dune sites, S21–S24, 1976. *Palaeohistoria* 23, pp. 75–104.
- Price, T.D. & A.B. Gebauer, 1992. The final frontier: foragers to farmers in Southern Scandinavia. In: A.B. Gebauer & T.D. Price (eds), *Transition to agriculture in Prehistory* (= Monographs in World Archaeology 4). Madison-Wisconsin, pp. 97–116.
- Price, T.D. & A.B. Gebauer (eds), 1995. *Last Hunters, first farmers. New Perspectives on the prehistoric transition to agriculture*. School of American Research Press, Santa Fe.
- Raemaekers, D.C.M., 1997. The history of the Ertebølle parallel in Dutch neolithic studies and the spell of the point-based pottery. *Archaeological Dialogues* 4, pp. 220–234.
- Raemaekers, D.C.M., 1999. *The articulation of a 'New Neolithic'. The meaning of the Swifterbant Culture for the process of neolithisation in the western part of the North European Plain (4900–3400 BC)*. (= Arcaeological Series Leiden University 3). Dissertatie, Leiden.
- Raemaekers, D.C.M., 2001a. Aardewerk en verbrande klei. *Hardinxveld-Giessendam Polderweg. Een mesolithisch jachtkamp in het rivierengebied (5500–5000 v. Chr.)*. (= Rapportage Archeologische Monumentenzorg 83). Amersfoort, pp. 105–118.
- Raemaekers, D.C.M., 2001b. Aardewerk en verbrande klei. *Hardinxveld-Giessendam De Bruin. Een kampplaats uit het Laat-Mesolithicum en het begin van de Swifterbant-cultuur (5500–4450 v. Chr.)*. (= Rapportage Archeologische Monumentenzorg 88). Amersfoort, pp. 117–152.
- Raemaekers, D.C.M., C.C. Bakels, B. Beerenhout, A.L. van Gijn, K. Hänninen, S. Molenaar, D. Paalman, M. Verbruggen & C. Vermeeren, 1997. Wateringen 4: A settlement of the Middle Neolithic Hazendonk 3 Group in the Dutch coastal area. *Analecta Praehistorica Leidensia* 29, pp. 143–191.
- Roever, J.P. de, 1976. Excavations at the river dune sites S21–22. *Helinium* 16, pp. 209–221.
- Roever, J.P. de, 1979. The pottery from Swifterbant – Dutch Ertebølle? *Helinium* 19, pp. 13–36.
- Roever, J.P. de, 1983. Problemen bij het bepalen van de baktemperatuur en het groeperen van scherven door middel van kleurverandering (methode van B. Hulthén). *NAR, Nederlandse Archeologische Rapporten* 1, ROB, pp. 20–23.
- Roever, J.P. de, 1986. Scherven per vierkante meter: problemen met de verspreidingskaarten en het kwantificeren van aardewerk a.d.h. van de opgravingen bij Swifterbant. In: H. Fokkens, P. Banga, & M. Bierma (eds), *Op zoek naar mens en materiële cultuur, feestbundel aangeboden aan J.D. van der Waals*, Groningen, pp. 59–72.
- Roever, J.P. de, 1991. Swifterbantcultuur in Bronneger. *De Zwerfsteen, historisch tijdschrift van de gemeente Borger* 5.2, pp. 46–50.
- Roever, P. de, P.A. Riezebos & H.P.M. Stoltenberg, 1975. De verbreiding en de mineralogische samenstelling van rivierduinen en dekzanden ten zuidwesten van Meppel. *Boor en Spade* 19, pp. 86–97.
- Roever-Bonnet, H. de, A.C. Rijstra, M.A. van Renesse & C.H. Peen, 1979. Helminth eggs and gregarines from coprolites from the excavations at Swifterbant. *Helinium* 19, pp. 7–12.
- Rolfesen, P., 1980. Disturbance of archaeological layers by processes in the soil. *Norwegian Archaeological Review* 3, pp. 110–119.

- Roussot-Laroque, J., 1986. Le groupe de Roquefort dans son contexte Atlantique. *Actes du Xe colloque interrégional sur le néolithique, Caen 30 sept–2 oct. 1983*, Revue archéologique de l'Ouest, Supplément 1). Rennes, pp. 167–188.
- Roussot-Laroque, J., 1987. Les deux visages du néolithique ancien d'Aquitaine. In: J. Guilaine, J. Courtin, J.L. Roudil & J.L. Vernet (eds), *Premières communautés paysannes en Méditerranée occidentale*. Paris, pp. 681–691.
- Ruempol, A.P.E., M. Garthoff-Zwaan & N. Kluin, 1988. *Communiserende vaten: beeldtaal van slibversiering op laat-middeleeuws aardewerk in de Nederlanden*. Rotterdam, Museum Boymans-van Beuningen.
- Salomonsson, B., 1970. Die Värby-Funde. Ein Beitrag zur Kenntnis der ältesten Trichterbecherkultur in Schonen. *Acta Archaeologica* 41, pp. 55–95.
- Sanden, W.A.B. van der, 1997. Aardewerk uit natte context in Drenthe: vroeg- en laat-neolithicum en de vroege bronstijd. *Nieuwe Drentse Volksalmanak* 114, pp. 127–141.
- Schindler, R., 1953/55. Die Entdeckung zweier jungsteinzeitlicher Wohnplätze unter dem Marschenschlick in Vorgeländer der Boberger Dünen und ihre Bedeutung für die Steinzeitforschung Nordwestdeutschlands. *Hammaburg* 9–10, pp. 1–17.
- Schindler, R., 1961. Rössener Elemente in Frühneolithikum von Boberg. *Hammaburg* 13, pp. 9–29.
- Schindler, R., 1962. Rössener Elemente im Boberger Neolithikum. *Germania* 40, pp. 245–255.
- Schut, P., 1981. Een 'durchlochte Breitkeil' uit Zelhem en een overzicht van vroeg-neolithische vondsten uit de Achterhoek. *Westerheem* 30, pp. 105–111.
- Schut, P., 1984. Een vroeg-neolithische scherf met graanafdrukken uit Winterswijk (Gld.). *Westerheem* 33, pp. 214–215.
- Schut, P., 1988. Poteries du Néolithique Ancien à Ede (Prov. du Gueldre). *Helinium* 28, pp. 223–231.
- Schwabedissen, H., 1972. Rosenhof (Ostholstein), ein Ellerbek-Wohnplatz am einstigen Ostseeufer. *Archäologisches Korrespondenzblatt* 2, pp. 1–8.
- Schwabedissen, H., 1979. Die "Rosenhof-Gruppe". Ein neuer Fundkomplex des Frühneolithikums in Schleswig-Holstein. *Archäologisches Korrespondenzblatt* 9, pp. 167–172.
- Schwabedissen, H., 1994. Die Ellerbek-Kultur in Schleswig-Holstein und das Vordringen des Neolithikums über die Elbe nach Norden. In: J. Hoika (ed.), *Beiträge zur frühneolithischen Trichterbecherkultur im westlichen Ostseebiet. 1. Intern. Trichterbechersymposium in Schleswig vom 4. bis 7. März 1985*. Neumünster, pp. 361–401.
- Shepard, Anna. O., 1971 (7e druk, 1e druk 1954). *Ceramics for the archaeologist*. (= Publication 609, Carnegie Institution of Washington). Washington, D.C.
- Skaarup, J., 1973. *Hesselø-Sølager. Jagdstationen der südkandinavischen Trichterbecherkultur*. (= Arkaeologiske Studier 1). Copenhagen.
- Skaarup, J., 1975. *Stengade, Ein langeländischer Wohnplatz mit Hausresten aus der frühneolithischen Zeit*. Langelands Museum, Rudkøbing.
- Skibo, J. M., 1992. *Pottery function. A use-alteration perspective*. New York/London.
- Spatz, H., 1996. *Beiträge zum Kulturenkomplex Hinkelstein – Grossgartach – Rössen. Der keramische Fundstoff des Mittelneolithikums aus dem mittleren Neckarland und seine zeitliche Gliederung*. (= Materialhefte zur Archäologie 37). Stuttgart..
- Spronsen, E.A., 1977. Barnsteen. *Grondboor en Hamer, Tijdschrift van de nederlandse geologische vereniging* 31.5, pp. 130–152.
- Stapert, D., 1992. *The ring and sector method. Intrasite spatial analysis of stone age sites*. Dissertatie, Groningen.
- Stapert, D., 1996. *Macho's en Softies. Persoonlijke notities over "theoretische archeologie"*. Syllabus bij het college: theorie van de archeologie, 1996/1997, RUG, Groningen.
- Stroh, A., 1938. Die Rössener Kultur in Südwestdeutschland. *Bericht der Römisch-Germanischen Kommission* 28, pp. 8–179.
- Stuiver, M. & P.J. Reimer, 1993. Extended ¹⁴C data base and revised CALIB 3.0 ¹⁴C age calibration program. *Radiocarbon* 35.1, pp. 215–231.
- Timofeev, V.I., 1990. On the links of the east Baltic neolithic and the Funnel Beaker Culture. In: D. Jankowska (ed.), *Die Trichterbecherkultur, Neue Forschungen und Hypothesen, Material des Internationalen Symposiums Dymaczewo, 20–24 Sept. 1988*. Poznan, pp. 135–149.
- Troels-Smith, J., 1959. An elm-wood bow from Aamosen and other wooden objects of early neolithic times. *Aarbøger*, pp. 141–144 (Summary in English).
- Troels-Smith, J., 1960. Ertebølledens Fangstfolk og bønder. *National Museets Arbejdsmark*, pp. 95–119.
- Troels-Smith, J., 1966. The Ertebølle culture and its background. *Palaeohistoria* 12, pp. 505–529.
- Ufkes, A., 1997. Edelhertgeweien uit natte context in Drenthe. *Nieuwe Drentse Volksalmanak* 114, pp. 142–161.
- Veltman, J.J.M. & L.M.M. Veltman, 1974. *Eetbare gewassen*. Prisma-boek 1655, Utrecht/Antwerpen.

- Verhart, L.B.M., 1989. Nederzettingssporen uit het Midden-Neolithicum langs de Pater Berthierstraat te Grave. *Westerheem* 38-4, pp. 190-197.
- Verhart, L.B.M. & L.P. Louwe Kooijmans, 1989. Een midden-Neolithische nederzetting bij Gassel, gemeente Beers (N.-Br.). *Oudheidkundige Mededelingen Rijksmuseum van Oudheden te Leiden* 69, pp. 75-117.
- Verhart, L.B.M. & M. Wansleben, 1997. Waste and prestige; the Mesolithic-Neolithic transition in the Netherlands from a social perspective. *Analecta Praehistorica Leidensia* 29, pp. 65-74.
- Verhart, L.B.M., 2000. *Times fade away. The neolithization of the southern Netherlands in an anthropological and geographical perspective*. Dissertatie, Leiden.
- Verscharen, H. & J. Mooren, 1993. Een vroegneolithische nederzetting in Ven-Zelderheide. *Westerheem* 42, pp. 278-286.
- Villa, P & J. Courtin, 1983. The interpretation of stratified sites: a view from underground. *Journal of Archaeological Science* 10, pp. 267-283.
- Voruz, J.-L., P.-Y. Nicod & G. de Ceuninck, 1995. Les chronologies néolithiques dans le Bassin Rhodanien: un bilan. In: *Chronologies néolithiques de 6000 à 2000 avant notre ère dans le Bassin rhodanien. Actes du Colloques de Ambérieu-en-Bugey, 19 et 20 sept. 1992*. Ambérieu-en-Bugey, pp. 381-404.
- Waals, J.D. van der, 1972. Die durchlochten Rössener Keile und das Frühe Neolithikum in Belgien und den Niederlanden. In: J. Lüning, *Die Anfänge des Neolithikums von Orient bis Nordeuropa*. (= Fundamenta A3, Va). Köln, pp. 153-185.
- Waals, J.D. van der, 1977. Excavations at the natural levee sites S2, S3/5 and S4. With a descriptive note by P.J. Ente and R. Koopstra. *Helinium* 17, pp. 3-27.
- Waals, J.D. van der, & H.T. Waterbolk, 1976. Excavations at Swifterbant - Discovery, Progress, Aims and Methods. *Helinium* 16, pp. 3-14.
- Waterbolk, H.T., 1982. The spread of food production on the European continent. In: T. Sjøvold & A. Steenberg (eds), *Introduksjonen av jordbruk i Norden, Symposium i Oslo, April 1980*. Oslo.
- Waterbolk, T.H., 1985. The Mesolithic and Early Neolithic settlement of the Northern Netherlands in the light of radiocarbon evidence. In: R. Fellmann & G. Germann (eds), *Jagen und Sammeln. Festschrift für Hans-Georg Bandi zum 65. Geburtstag* (= Jahrbuch des Bernischen Historischen Museums 63-64, jrg. 1983-1984). Bern, pp. 273-281.
- Waterbolk, H.T., 1991. Amber on the coast of the Netherlands. In: H. Thoen, J. Bourgeois, F. Vermeulen, P. Crombé & K. Verlaet (eds), *Liber Amicorum Jacques A.E. Nienquin*, (= Studia Archaeologia, Universiteit Gent).
- Whallon, R. Jr & T.D. Price, 1976. Excavations at the river dune sites S11-13. *Helinium* 16, pp. 222-229.
- Wiggers, A.J., 1955. *De wording van het Noordoostpoldergebied. Een onderzoek naar de fysisch-geografische ontwikkeling van een sedimentair gebied*. Dissertatie, Amsterdam.
- Willms, C., 1982. *Zwei Fundplätze der Michelsberger Kultur aus dem westlichen Münsterland, gleichzeitig ein Beitrag zum neolithischen Silexhandel in Mitteleuropa* (= Münsterliche Beiträge zur Ur- und Frühgeschichte 12). Hildesheim.
- Zagwijn, W., 1973. *Intern Rapport No. 605 van de Rijksgeologische Dienst*. Haarlem
- Zagwijn, W.H., D.J. Beets, M. van den Berg, H.M. van Montfrans, P. van Rooijen, 1985. *Atlas van Nederland in 20 delen, deel 13 Geologie*. Staatsuitgeverij, 's-Gravenhage.
- Zeiler, J.T., 1986. Seasonal or permanent occupation of a neolithic site near Swifterbant (Central Netherlands). A reconsideration. *Archaeozoologica* 2.1-2, pp. 253-265.
- Zeiler, J.T., 1991. Hunting and animal husbandry at neolithic sites in the western and central Netherlands; interaction between man and environment. *Helinium* 31, pp. 60-125.
- Zeiler, J.T., 1997. *Hunting, fowling and stock-breeding at Neolithic sites in the Western and Central Netherlands*. Dissertatie, Groningen.
- Zeist, W.A. van & R.M. Palfenier-Vegter, 1981. Seeds and fruits from the Swifterbant S3 site. *Palaeohistoria* 23, pp. 105-168.
- Zoller, M., 1958. Neolithische Funde aus dem Zwischenahner Meer. *Die Kunde* 9, pp. 27-33.
- Zvelebil, M., 1996. The agricultural frontier and transition to farming in the circum-Baltic region. In: D.R. Harris (ed.): *The origins and spread of agriculture and pastoralism in Eurasia*. London, pp. 323-345.